

postane vidljiv. Ravno taka je z vodenim soparom, ki ga izsopemo. Toda o tem homo prihodnjič bolj obširno govorili.

Otec

Marko Pohlin.

IX.

Razun doslej opisanih knjig jezikoslovnih je zložil otec Marko mnogo bukev in bukvic prostemu ljudstvu na korist, nekaj duhovnega nekaj posvetnega zapopadka, in nektere so se tudi zelo razširile med narodom; na pr.: „Bukuvze sa rajtenge. L. 1781. — Mathia Schoenberga Oppravk tega zhloveka, katirega je is Nemshkega na Kraynsku prestavel Novus, Lublanske teh delovneh Modrine Tovarsh. V Lublani na utrato Mihelna Prombergerja, gmajnmejstnega buklarja. L. 1781. v 8ⁱ str. 316. — Kmetam sa potrebo inu pomozh, ali uka polne vesele in fhlostne pergodbe te vasy Mildhajm. Utisnenu na Duneju, per Chrift. Grofserju 1789 v 8ⁱ str. 442. — To je prevod „des Becker'schen Noth- und Hülfsbüchlein's für Bauersleute, od. lehrreiche Freuden- und Trauer-geschichte des Dorfes Mildheim.“ — Na drugi strani poje kmetom:

»Te buqve so s premislekam	Zna v dobri voli skus ostat',
Tok narjene samem kmetam,	In en premožne mož postat'.
De, kar njuh bere, in tok stry,	K veselu tud za otroke
Ohhrane zdravje, um zbistry:	Mersk' ene pilde vzam' v roke:

Če se z njeh kaj učé, s tabó,
Tok greval tebe kop nabo itd.* —

„Kratkozhasne Uganke inu zhudne Kunshte is Wele shole. Od Petra Kumrasa. Na Duneju 1788. 12ⁱ 48 str.“ — Tako je časih podpisoval si nalašč narobe ime (Pater Markus). — Bere se, da je po njegovem prizadevanji oponovila se bila družba „Academia Operosorum“ t. j. Lublanska teh delovneh Modrina, v kateri je bil Marka s primkom „Novus“ tovarš prav deloven, vendar se to skazati ne dá. — Tako se tudi bere, da je on dajal na svetlo „Pisanice od lepeh umetnost“, kar pa spet ni res. Čudno je to in znamenito, da v njegovi drugi „Kraynski Grammatiki“ l. 1783 se na zadnji strani med njegovimi deli (Werke von nämlichen Author) bere tudi: Skupspravlanje Kraynskeh Pisaniz lepeh umetnoft, Wyteska pesm itdr. per J. F. Egerju, 1780 inu 1781. in 8; — v „Bibliotheca Carnioliae“ pa on sam to delo pripisuje Teržičanu Feliksu Devu, bosemu Avgustinjanu, kjer str. 28 piše: P. Joannes Damascenus a nomine Mariae Carn. Neoforens., Ant. Felix Deu cognominatus, Augustinianus Discalceatus, Philosophiae et Theologiae Lector Labaci, inter Academicos operosos Labacenses dictus:

Utilis, Poësi vernaculae excolendae se dedicavit; morbis podagrae, chigragrae, calculi et tabis miseris afflictus, vires morborum versificando leviabat. † 7. Novembr. 1786. Labaci. Varia ejus Poëmata impressa sunt Labaci typis Egerianis in 8. maj. Ejus.

»Skupspravlanje Krayske Pisaniz od lepeh umetnost
a) Lubesn Joshefa Rimsk. Zesarja etc. 1779. b) Novu lejtü etc. 1780. c) Mile Pogovor med Savo in Donavo od smerte Mar. Teresije, svitile zesarize etc. 1781. d) Composuit et alia pro annis 1782 et 83, quae inedita remanserunt et Me-caenam alterum expectant. Ejus symbolum, seu Academicum Lemma fuit: Pungit et ungit Utilis.«

V resnici se v veliki knjigarni Ljubljanski hrani zvezek z nadpisom: Skupspravlanje itd. l. 1779 v 8ⁱ listov 8 brez stranic; l. 1780 listov 30; in z naslovom: Pisanice od lepeh umetnost na tu lejtü 1781 listov 28. — Poleg teh pri Egerju stiskanih (in nekterih nemških) je v tistem zvezku napisanih 17 listov z geslom: „Visitat, non vitiat“ itd., in iz povedbe Markove ter iz nekterih opombic rokopisnih je razvidno, da to so P. J. Damascena Deva Poëmata pro annis 1782 et 83 inedita. — V stiskanih je podpisov celih kaj malo, na pr. Dev. J. N. gr. Edling (cf. Bibl. Carniol. pg. 17); Jur Kletwod (?); Pavl Ritter (?); naznanjenih na pr. F. D. in P. D**. (cf. Damasc. Dev pg. 28); J*. M**. (Mihelitsch Joan. pg. 36); N. (Naglitsch Martin. pg. 37); W. V. ali samo V. (Bibl. Carn. pg. 59), kjer je zaznamjal Marko tole:

»Vodnik (P. Marcellian.) Carn. Schiskanus. Ordinis Minor. Observant. S. Francisci Reformator. talentum suum in Poësi Carniolica probavit sequentibus:
a) Mila Pesm pejta P. Marku Avgushtinarju Diskalceatu sa odhodno, kader je v lejtü 1775 is Lublane na Dunej shl. b) Krayske Modrine (Academiae) shalovanje nad smertjo Marie Teresie premodre Zesarize etc. Lab. typ. Egerianis, in 8. maj. extat quoque cum priore et sequentibus. c) Sadovoln Kraynz. d) Klek in collectione elegantiorum litterarum Carniolicar.« —

Mihelič Janez Kropar (Carn. Kroppensis, Parochus in Radzhah) je v „Mili pesmi, katiro je k hvalli teh pregovorov pejl,“ hvaliti jel tudi p. Marka na pr.:

»Ta je meni peržgal leto luč, 'nu lušt mi naredil,
Zvestu pošlušat', al tud' Krajnske modrice pojó?
Ktir' si je vzel bil naprej to Krajnsko špraho ottrebit'
'Nu je od nje nam na dan Krajnsko Grammatiko dal.
Koker je zbrisan ta bil, k' je zneš pot z' Labirinthu,
Kjer je Klovčec rezvil, 'nu po niti vonšl :
Koker je kunštnu stare dervesa take sturiti,
De s teh suheh verhov frišna mladika rase :
Ali plevavno nivo napravit', de rase pšenica,
De se sama respne, inu se čista gosti :
Toku znajden je Ta, k' je Krajnske jesik tok vednu
Noveč pod regelce dijat, 'nu ga rihteg učí.
De b' le skorej vondal kaj več od tega jesika,
De b' le oblubo končal, ktiro nam tukej daje«. itd.

In koj za to se nahaja v Pisanicah vseh treh tečajev edina pesem, o kateri se more terditi, da je res Markova (Pater Marka Diskalceat), na čast Kroparju Miheliču, Jasonu Kranjskemu, in se prepisana v Gajici glasi:

Witestka Pesm

katiro je složil P. M*. D*. unemu za odgovor, katire je njemu na čast hvallo teh pregovorov pejl.*

Kajzenglas? ktir' sé skuz votle doline rezlega
 Lesèm k nam doli, perjeta iz hribov gorenskeh,
 Kjer Hromak v oglju podnevi, ponoči polega,
 S tem' svoj'mi topi perst, jen tega bellega vovka
 Pod Kladuvam jedernu na majhene kosce pokuje.
 Ke napnó, tok že sam svoje besede namore
 Šlišat' nobedn; tak hrup mehi, voda, koleša,
 Jen ogn, jen kladuvu, jen kleše, jen birgle, vretena
 Dellajo. Se tam ki teh Krajskeh Vitezov pesme
 Kujejo? Kjer ni neč koker vse vmazane Fante
 Vidiť rezbijat', 'nu žgati v sajasteh luknah?
 Kujejo ki ondi leti zlate žeble za Kojna
 Vseh Pevken? tekó ki njuh sreberni studenci
 Odtod? al ki sem h kotlu vročino gasiti
 Hodejo? al ki tam teh Modreh Sonce stanuje?
 Be skor navirijel, ak be se Jasona zarji
 Sem nabliskalli, jen zgovorne reke natekle
 Iz visok' Častite Glave, katira se viža
 Po stari Sirski, jen Palestinarski šegi,
 Njega jesik je z več koker stu pregovar'mi mazan:
 Pet pesm, jen tavžent on zna: pripovist pak tri tavžent,
 Od Cedra na Libanu, jen od usakega drevca,
 Od tie, od červov, od kač, od sledne živalle,
 Od rib, od zlahntneh zels noter da izopa rajmno,
 Katir' iz zida rase, kmal' eno povedat'
 Nam vé. Gdu je ta? nili on en brat Salomonov?
 Ja! več ked Salomon. On je en Kristusov Jogr,
 Ke le v perglihah govori ta modre Bellinež,
 Ked de b' po citrah svoje vezane pesme prepeval.
 Pojdi štet' zvezde, pojd' pesk na morskemu bregu
 Zbirat, al grabit tu suhu listje po borštu,
 Al fraško cenit, al sirkove zerna prerajtat
 Na skedn, iz žlico vodo iz jizera plati.
 Vse boš ti poprej sturil, koker une besede
 Lepih pregovorov v to Farško besago pogatil.
 Tolk' ona derží, de le več v sebe požira,
 Ni nekol sita, ke dna nobenega nima,
 V nje najdeš, kar je lepše ked rože dušeče,
 Čistu čez zlatú, bel svitlu ked sonce runenu.

Take pšenice nekjer ni, ne tok sladkega grozdja:
 Koker so pesme, katire Krajske duželle
 Pevke po gojzdeh, po pojlu prepevajo zmirej.
 Vse je noter v en rog zmašil Mojstr pregovorne,
 Ter je zapiskal v njega berž eno za drugo;
 Tu so začelle vse Krajske Modrice plesati,
 V rajah vertiti, de vse se je treslu pod njeme,
 Ter vpile toku: Ta je samega Travnega Pana
 Premagal! Kuj mu eno krono na glavo denite
 Z erdečeh gartrož, jen Lorbarjevega pirja:
 S te pišve glasam vse drevja, vso zvino za sabo
 Vlečeš naš Jason. Kaj otšeš drugega še več?
 Le vkaži, kar 'tšeš, al daj kar otšeš imeti,
 Kmal boš ti slišal, kok' Krajska tica zna pejti.
 Ona bo pejla toku, koker se njo ti naučil:
 Ti se Krajske Jason Ti se me k temu podvizal.
 Buh Te je dal: Buh večne Te živi nam še kaj dalej.

Pripravljavna pot v zemljepisje in zgodovino.

3.

Tačas, ko je zemljo obdajala voda in zagrinjala tema, se ve, da tačas ni bilo na nji ljudi. Pa Bog je rekel, da naj žive na nji ljudje; tedaj je treba, da je bilo poprej svetlo in suho, poprej niso mogle na nji rasti zeli in živeti živali; kajti človeku je poglavitno treba trojih reči: prebivališča, živeža in obleke. Tedaj mu je pripravil Gospod hišo in tudi, iz česa se živi, in to prebivališče je preskerbel z vsem potrebnim, koristnim in lepim. To se je zgodilo v šestih dneh stvarjenja, kakor nam pripoveduje sv. pismo. „Naj bode svetloba“ je rekel gospodar svetovom. Postala je svetloba, in svet se je začel. Gospod je ločil svetlobo od teme, svetlobo je imenoval dan, a temo noč. Tedaj je postal iz večera in jutra prvi dan.

Drugi dan so se ločile na Gospodovo besedo vode nad in pod terdino. Postal je zrak s svojimi sopari, nekaj vode na zemlji se je kvišku vzdignilo in se je zbralo v oblake, da pada ob svojem času na zemljo, kakor: dež, sneg, toča, rosa.

Tretji dan se je zbrala še ostala voda po globinah na zemlji in bilo je široko morje. Kar je bilo poprej pokritega z vodami, se je vzdignilo, ločila se je zemlja od kopnega, in vsako je imelo svoje meje. Tako je bilo pripravljeno svoje stanovišče stvarjem v vodi, na suhem in v zraku, da vsaka more živeti po svoje, kakor je je Bog namenil in odkazal. In rastle je trava, rastle so zeli in rodovitna drevesa, in vsako se je množilo po svoje. In zemlja se je ozaljšala s cveticami in sadjem, in se je oblekla v svojo krasoto.